

den, jovist, men de er da også forskellige. Saxoudgaven rummer andre og flere motiver end Jærtegnspostillens. Det kunne da også have været sjovt, hvis Bolvig understregede, at de tre illustrationer s. 58-59 er kirkeinventar – og ikke bare kilder til viden om, at der ikke skulle være inventar i kirkerne! Mediet er mere end en meddelelse. Det er selv en genstand! Og hvorfor mon man viser gudstjenestescener på inventar? Det har nærværende anmelder i al beskedenhed funderet over i skrift og tale ved flere lejligheder. Der *er* nemlig noget med budskab og medium – som er mere interessant, end Bolvig lader ane. Måske tænkte reformatorerne sig ligefrem om?

Bibliografien er dækkende for, hvad Bolvig har læst og brugt, men der mangler efter min mening en række uhyre væsentlige nyere (skandinaviske og tyske) bidrag til reformationskunstens historie.

Bortset fra alle disse indvendinger, så er bogen en glimrende og tendentiøs opsamling af meget af det, vi ved om reformationstidens billedkunst. Den udmærker sig ved ikke blot at trække perler på en snor, men ved faktisk at anlægge et perspektiv, ved at tage stilling, ved at drille alle de kustoder, der er så bange for at anvende blot lidt nyere teorier på det gammelkendte materiale. Det var da på tide, at semiotikken nåede til reformationskunsten. På den måde har Bolvigs seneste bog virkelig en mission – ud over at man sgu bliver så irriteret over, at den trods alt sit vrøvl *er* tankevækkende.

Carsten Bach-Nielsen

Hans Michelsen: *Peder Sørensen – en præst og hans bøger. En bog- og bibliotekshistorisk undersøgelse*. Udgivet af Roskilde Stiftsblad. (Forlaget Kolorit, 1995). 263 s.

Her foreligger en på flere måder udmærket fortegnelse over det bibliotek, den

falsterske præst Peder Sørensen (1520-1588) efterlod sig og havde testamenteret til Nykøbing Kirke. Her opbevaredes bøgerne, indtil Frederik Münter i 1828 erhvervede dem til Stiftsbiblioteket i Roskilde, hvor de stadig befinder sig.

Det er forholdsvist sjældent, at man ser en så gammel bogsamling, anskaffet af én person og bevaret næsten intakt til nutiden. Det giver gode muligheder for undersøgelse af mange forhold. Det er næsten kun fantasien, der sætter grænsen for spørgsmålene.

Stiftsbibliotekaren i Roskilde har udarbejdet en bog, der består i en katalog og en indledning, der kommer rundt om boghistorie, lærdomshistorie, kirkehistorie og sådan lidt af hvert i en noget uklar rækkefølge med mange gentagelser. Her formidles langthen for den interesserede menigmand. Den interesserede menigmand er en udmærket modtager at skrive for, men den lidt mere videnskabeligt interesserede læser trættes af tonen.

Bogen er virkelig et smukt arbejde, men fagfolk ved i forvejen størstedelen af det, der fortælles i de 75 siders indledning. Til gengæld forstår den interesserede lægmand formodentlig ikke et pluk af de mange lister, der er opstillet efter allehånde kriterier, og hvor bøgerne anføres med deres voluminøse latinske titler. For nu atter at tale for Ane i kæret, så har hun da ikke nogen glæde af de latinske titler og udgivelsessteder, der endda til tider kan give fagfolk problemer. De *kunne* da i det mindste være oversat i billedteksterne.

Det arbejde, der her er gjort, er udmærket, ja glimrende – for fagfolk, der så selv kan arbejde med det fremlagte materiale. Man får et præcist billede af de bøger, Peder Sørensen har købt. Men indledningen er i denne sammenhæng alt for tynd. Det er altid let at sige, hvad forfatteren kunne have gjort, men jeg kunne nu godt have forestillet mig en

lækker lille boghistorisk sag uden hele katalogen, en læsevenlig præsentation – for den læge læser – af denne enestående bogsamling og så ved siden af denne den egentlige katalog over bogsamlingen til brug for historikerne. Nu har vi så fået begge dele – og de hænger ikke rigtigt sammen.

Til transkriptioner og lister må det siges, at det havde været at foretrække, at navnene havde været meddelt enten på dansk eller på latin (Hemmingius eller Hemmingsen – Vergil eller Vergilius), eller hvis man havde gjort det konsekvent på latin, så da i nominativ i stedet

for alle de genitiver (Vallæ, Justini Martyris, Iuuenalis etc.).

Der er nok at gå i gang med nu. Der er givet et indblik i, hvad præster med boginteresse kunne have på deres hylde i 1500-tallet. Derfor er det yderst prisværdigt, at bogen er udkommet. Katalogen synes dækkende, verifikation er jævnt hen god, men ingen kollationering af enkeltværkerne. Den kan blive et fremragende arbejdsredskab for bog-, lærdoms- og kirkehistorikere – der herefter kan anmelde Peder Sørensen bøger – og deres ejers interesser.

Carsten Bach-Nielsen

HISTORIEVIDENSKAB

Anders Berge: *Att begripa det förflutna*. Förklaring, klassificering, kolligation inom historievetskapen. (Studentlitteratur, 1995). 122 s.

Med denne lille bog vil forfatteren udfylde den lakune, som forklaringssteoriens svage forankring i historikers praksis udgør. Der er tale om en teoretisk undersøgelse af de forskellige måder, hvorpå man i historievidenskaben konstruerer sammenhæng. Målet er altså forklaringssteoretisk. Midlerne er dels historiografiske analyseeksempler, dels teoretiske diskussioner af forskellige forklarings- og beskrivelsesformer, som Berge samlet betegner med begrebet *begripelighetsformer*. Af disse måder at begribe historien på er der tre hovedgrupper: historiske forklaringer, der er kausalforklaringer og ledet af spørgsmålet hvorfor; dernæst to former for historisk beskrivelse, henholdsvis klassificering, dvs. indordning af enkeltfænomener under mere almene samlebegreber, og kolligation, dvs. samorganisering af enkeltfænomener som grundlag for formulering af et mere generelt be-

greb, begge ledet af spørgsmålene hvordan og hvad (s. 7).

Hovedvægten lægges på de historiske forklaringer, hvortil 90% af bogen vies. At disse alene fremstår som kausalforklaringer, skyldes, at Berge udgrænser narration med sin forklaringsdefinition. I hvilket omfang den historiske fortælling kan tælle som en forklaring, der gør historiske tildragelser forståelige ved at organisere eller kortlægge dem som en fortælling, bliver således ikke gjort til genstand for overvejelser, og den ret omfattende diskussion om »The Revival of the Narrative« introduceres ikke. Bogen placerer sig således tydeligt i en historisk tradition, der henter sit gods fra samfunds-, ikke fra litteraturvidenskaberne, uden at det dog betyder, at Berge søger at bortforklare historievidenskabens tolkningsdimension.

At det ellers kan være ganske indsigtsgivende at diskutere forklaringsformer, som man mener at måtte afvise, viser Berge i kap. 6, hvor han overbeviseende argumenterer for, at funktionelle forklaringer må afvises i historievidenskaben. Funktionel forklaring er påstan-